TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI
Sayı : 20736
Tarih : 21.10.2026

10/4833

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Diyarbakır'da yoksulluğun boyutlarının, bölgesel gelir eşitsizliklerinin, istihdam ve barınma koşullarının, sosyal yardımların yeterliliğinin ve kamu yatırımlarının yoksullukla mücadeleye etkilerinin araştırılması, ekonomik ve sosyal sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Serhat EREN

Diyarbakır Milletvekili

GEREKÇE

Türkiye'de gelir dağılımındaki eşitsizlikler, hayat pahalılığı, barınma giderleri ve istihdam sorunları, geniş toplum kesimlerinin temel ihtiyaçlarını karşılamasını güçleştirmektedir. Ekonomik ve sosyal gelişmişlik bakımından bölgeler arasında yaşanan farklılıklar, yoksulluğun bazı kentlerde çok daha ağır koşullarda yaşanmasına neden olmaktadır. Diyarbakır, bölgesel gelir eşitsizliklerinin ve yoksullukla mücadele politikalarının sonuçlarının araştırılması gereken illerin başında gelmektedir.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından 17 Ekim 2026 tarihinde yayımlanan Türkiye'nin Yoksulluk Tablosunda Kira Etkisi başlıklı araştırma, Diyarbakır'ın içinde bulunduğu bölgedeki yoksulluğun boyutlarına ilişkin çarpıcı bulgular ortaya koymuştur. TÜİK verilerine dayanan araştırmaya göre, Diyarbakır ve Şanlıurfa'dan oluşan TRC2 bölgesinde 2025 yılı itibarıyla bölgenin kendi medyan gelirine göre hesaplanan göreli yoksulluk oranı yüzde 11,1'dir. Bu oranla bölge, Türkiye'deki 26 bölge arasında en düşük yoksulluk oranına sahip görünmektedir. Ancak Türkiye genelindeki ortak yoksulluk eşiği esas alındığında ve bölgeler arasındaki fiyat düzeyi farklılıkları hesaba katıldığında aynı bölgede yoksulluk oranı yüzde 53'e ulaşmaktadır. Böylece Diyarbakır ve Şanlıurfa bölgesi, 26 bölge arasında en yüksek yoksulluk oranına sahip bölge olarak öne çıkmaktadır. Bu iki gösterge, yoksulluğun farklı boyutlarını ortaya koymaktadır. Bölgenin kendi gelir düzeyine göre hesaplanan oran bölge içindeki gelir dağılımını gösterirken Türkiye genelindeki ortak eşik, bölgeler arasındaki refah farklılıklarını görünür kılmaktadır. Özellikle gelir düzeyi düşük bölgelerde yalnızca bölgesel eşiklerin esas alınması, ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin boyutlarının yeterince değerlendirilmesini güçleştirmektedir.

Aynı araştırmaya göre Diyarbakır ve Şanlıurfa bölgesinde yoksulluk veya sosyal dışlanma riski altında bulunan nüfusun oranı yüzde 66,3'tür. Gelir yoksulluğunun yanı sıra ağır maddi ve sosyal yoksunluğu ve hanelerdeki çok düşük çalışma yoğunluğunu da kapsayan bu gösterge bakımından bölge, Türkiye'deki 26 bölge arasında ilk sırada yer almaktadır. Ayrıca Türkiye genelindeki ortak yoksulluk eşiği esas alındığında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaklaşık 4,3 milyon kişinin yoksulluk sınırının altında bulunduğu hesaplanmaktadır. Bölgesel yoksulluğa ilişkin bu bulgular, Diyarbakır'ın sosyoekonomik gelişmişlik göstergeleriyle birlikte değerlendirildiğinde daha kapsamlı bir tablo ortaya çıkmaktadır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının İl SEGE-2025 araştırmasına göre Diyarbakır, sosyoekonomik gelişmişlik bakımından 81 il arasında 66'ncı sırada yer almaktadır. Eğitim, sağlık, istihdam, gelir ve yaşam kalitesi gibi alanları kapsayan bu sıralama, kentin ekonomik ve sosyal gelişmişlik bakımından karşı karşıya bulunduğu yapısal sorunların araştırılmasını gerekli kılmaktadır.

Diyarbakır'da sosyal yardımlardan yararlanan hane sayısı da ekonomik ve sosyal koşulların değerlendirilmesi bakımından önemli bir göstergedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının verilerine göre 2024 yılında Diyarbakır'da 196 bin 530 hane sosyal yardımlardan yararlanmış, aynı yıl ilde toplam 4,47 milyar TL sosyal yardım gerçekleştirilmiştir. Bu veriler, sosyal destek programlarının kentteki kapsamını ortaya koyarken yardımların hanelerin temel ihtiyaçlarını karşılama düzeyinin, sürekliliğinin ve yoksulluğun azaltılmasına katkısının da incelenmesini gerektirmektedir.

Yoksulluğun önemli boyutlarından biri de barınma ve temel yaşam giderleridir. TEPAV araştırmasına göre Türkiye genelinde 2025 yılı için yüzde 20,6 olarak açıklanan göreli yoksulluk oranı, oturulan konutun varsayımsal kira değeri gelirden çıkarıldığında yüzde 23,2'ye yükselmektedir. Kira ve diğer konut giderleri düşüldükten sonra hesaplanan yoksulluk oranı ise kiracılarda yüzde 37,2'ye ulaşmaktadır. Ülke geneline ilişkin bu bulgular, Diyarbakır'da kiracı hanelerin barınma giderlerinin, gelirleri ve temel ihtiyaçlara erişimleri üzerindeki etkisinin ayrıca araştırılmasını gerekli kılmaktadır. Diyarbakır'da yoksulluğun etkileri farklı toplumsal kesimler açısından da değerlendirilmelidir. Çocukların yeterli ve sağlıklı beslenmeye, eğitime ve sosyal yaşama erişimi, kadınların istihdam olanakları ve ekonomik bağımsızlığı, yaşlıların ve engellilerin temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, gençlerin güvenceli iş olanaklarına erişimi yoksullukla doğrudan ilişkili alanlardır. Özellikle kadınların ücretsiz bakım emeği, güvencesiz çalışma koşulları ve hanelerin gelir yetersizliği karşısında üstlendikleri sorumlulukların araştırılması önem taşımaktadır.

Kentin merkez ilçeleri ile kırsal ilçeleri arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıkların da ortaya konulması gerekmektedir. Tarım ve hayvancılıkla geçinen hanelerin gelir koşulları, kırsal alanlarda istihdam olanakları, mevsimlik işçilik, temel kamu hizmetlerine erişim ve genç nüfusun iş gücü piyasasındaki durumu, Diyarbakır'daki yoksulluğun nedenlerinin ve sonuçlarının anlaşılması bakımından birlikte incelenmelidir. Yoksullukla mücadelede sosyal yardımların kapsamı kadar kamu yatırımlarının niteliği ve bölgesel ihtiyaçlara uygunluğu da önemlidir. Diyarbakır'a ayrılan kamu kaynaklarının istihdam yaratma, gelir düzeyini yükseltme, temel hizmetlere erişimi güçlendirme ve ilçeler arasındaki eşitsizlikleri azaltma bakımından hangi sonuçları doğurduğu açıklığa kavuşturulmalıdır. Sosyal yardım programlarının yurttaşların yaşam koşullarında kalıcı iyileşme sağlayıp sağlamadığı ve ekonomik bağımsızlığı destekleyen politikalarla ne ölçüde bütünleştirildiği değerlendirilmelidir.

Anayasa'nın 2'nci maddesinde düzenlenen sosyal devlet ilkesi, 5'inci maddesinde devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılan kişilerin refah, huzur ve mutluluğunu sağlama yükümlülüğü ile 10'uncu maddesindeki eşitlik ilkesi, ekonomik ve sosyal eşitsizliklerin giderilmesi bakımından devlete önemli sorumluluklar yüklemektedir. Bu sorumlulukların yerine getirilmesi, yoksulluğun gerçek boyutlarının belirlenmesini ve bölgesel ihtiyaçlara uygun sosyal ve ekonomik politikaların geliştirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle Diyarbakır'da yoksulluğun il ve ilçe düzeyindeki boyutlarının, gelir ve istihdam koşullarının, barınma giderlerinin, çocuklar, kadınlar, yaşlılar ve engelliler üzerindeki etkilerinin, sosyal yardımların yeterliliğinin ve kamu yatırımlarının bölgesel eşitsizliklerin giderilmesine katkısının araştırılması, sorunların çözümüne yönelik etkili ve kalıcı politikaların belirlenmesi amacıyla Meclis araştırması açılması gerekmektedir.

1	SÜMEYYE BOZ ÇAKI	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3			
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
6	NEVROZ UYSAL ASLAN	ŞIRNAK	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	BERDAN ÖZTÜRK	DİYARBAKIR	
15	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
16	CENGİZ ÇİÇEK	İSTANBUL	
17	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	